

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/346040328>

MODERNİZMDEN POSTMODERNİZME KİMLİĞİN DÖNÜŞÜMÜ: SANAL KİMLİKLERİN YAPAY TOPLUMU

Conference Paper · November 2019

CITATION

1

READS

955

1 author:

[Sinem Şahnagil](#)

Balıkesir University

46 PUBLICATIONS 92 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

**MODERNİZMDEN POSTMODERNİZME KİMLİĞİN DÖNÜŞÜMÜ: SANAL
KİMLİKLERİN YAPAY TOPLUMU**

Sinem ŞAHNAGİL*

ÖZET

Kimlik, sosyal bağlamda kişinin sahip olduğu kültüre bağlı olarak bir var oluş ve anlatım şeklinin en sade halidir. Diğer bir deyişle kimlik, bireylerin hayatta var oluş amacını içermekte, yaşama katılma biçimlerini kapsayarak toplum içinde buldukları noktayı ifade etmektedir. Bireylerin kendilerini kim olarak ve nasıl gördüklerini ifade eden kimliğin dayanak noktaları, zamana ve toplumsal değişimin yönüne göre bazı farklılıklar barındırmaktadır. Tarihsel süreçte incelendiğinde kimlik kavramı, geleneksel, modern ve postmodern dönemlere geçiş aşamalarında yaşanan dönüşümlere bağlı olarak çeşitli özellikler sergilemektedir. Modern öncesi dönemde toplumun aidiyetleriyle şekillenerek toplum tarafından kişilere aktarılan kimlik, modernleşme ile birlikte bireysel aklın ürünü olarak bizzat kişiler tarafından belirlenmiştir. Postmodern döneme gelindiğinde ise kimlik geleneksel temellerini geride bırakmaya başlamış, daha parçalanmış, geçişken ve çoklu özellikler sergilemeye başlamıştır. Söz konusu dönüşümde en etkili dönüm noktasını ise postmodern dönemin önemli gelişmelerinden olan bilgi ve iletişim alanında meydana gelen gelişmeler oluşturmuştur.

İletişim teknolojilerinin uzantısı olarak “yeni medya” araçları kimlik olgusunu bireyler için bir moda dönüştürmekte, kimlik olgusuna dair yerleşik değerlerin yerine değişkenliği ikame ederek toplumları yeni, fakat temelsiz ilişki biçimlerine açık hale getirmektedir. Gerçek yaşamlarında toplum içerisinde hayal ettikleri yeri bulamayan bireyler, elektronik ortamda kendilerine ait bilgileri istedikleri şekilde kurgulayarak görseleliğe ve kabule dayalı sanal bir kimlik oluşturma yoluna gitmektedirler. Diğer bir deyişle bireyler, gerçek yaşamları yerine ikame ettikleri alternatif bir yaşama dâhil olmakta ve bu yeni medya araçları ile sosyalleşmekte, toplumsal görünürlük kazanmaya çalışmaktadırlar. Kurgulanmış kimlikler üzerinden gerçekleştirilen söz konusu sosyalleşme ise yapay bir toplumun oluşturulması sorunsalını beraberinde getirmektedir.

Çalışmanın amacı, kimlik kavramının tarihsel süreçte geçirdiği yapısal dönüşümü, postmodern toplumun bir uzantısı olan yeni medya düzeni ile ilişkilendirerek incelemektir. Çalışmada bireylerin, postmodernizmin çoklu ve akışkan kimliklerini üretip tüketmenin ötesine geçerek, sistem tarafından biçilmiş ve hazır olarak sunulan kimlikleri benimsedikleri ve bu yolla tek tipleşmeye yönlendirilmiş

---

* Arş. Gör., Balıkesir Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, s.sahnagil@gmail.com

yapay bir toplumun temelini attıkları tezi savunulmaktadır. Bu kapsamda çalışmada yöntem olarak metin analizi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Postmodernizm, Modernizm, Kimlik, Medya*

Jel Kodları: *R0, H0, H1.*

**TRANSFORMATION OF IDENTITY FROM MODERNİSM TO POSTMODERNISM:
ARTIFICIAL SOCIETY OF VIRTUAL IDENTITIES**

ABSTRACT

Identity is the simplest form of existence and expression depending on one's culture in a social context. In other words, Identity includes the purpose of existence of individuals in life and includes the forms of participation in life and expresses their position in society. The basis of the identity that expresses who and how individuals see themselves has some differences according to time and direction of social change. When examined in the historical process, identity concept exhibits various characteristics depends on the transformations that lived transition stage to traditional, modern and postmodern periods. In the pre-modern period, the identity which was shaped by the belongings of the society and transferred to the people by the society was determined by the people themselves as the product of the individual mind with the modernization. As for the postmodern era, identity started to overtake its traditional basics and exhibits more fragmented, transitive and multiple characteristics. The most effective turning point in this transformation was the developments in the field of information and communication which is one of the important developments of the postmodern period.

As an extension of communication technologies “new media” tools transform identity concept into a fashion for individuals. Also these tools make societies open to new but unfounded relationships by substituting variability for established values of identity. Individuals who cannot find the place they dream of in their real lives create a virtual identity based on visuality and acceptance by constructing their own information in electronic environment. In other words, individuals are involved in an alternative life instead of real life and individuals are socializing with these new media tools and trying to gain social visibility. This socializing that is performed over fictionalized identities, brings along pain point of creating an artificial society.

Aim of the study is analyzes the structural transformation of identity concept in historical process by associating it with new media order that is extension of postmodern society. In this study, it is argued that individuals go beyond producing and consuming the multiple and fluid identities of postmodernism,

adopting the identities presented and ready by the system and thus laying the foundation of an artificial society directed towards uniformization. In this context text analysis was used as a method.

Keywords: *Postmodernism, Modernism, Identity, Media*

Jel Codes: *R0, H0, H1*

1. GİRİŞ

Bireyin hayatta var oluş amacını, bulunduğu yeri temsil eden kimlik aynı zamanda bireyin düşüncelerini, hayallerini kapsayan kavram olarak toplum içerisinde nasıl konumlandırıldığını ifade etmektedir. İnsanın hayat içerisinde kim olduğunu belirleyen, aidiyet ve mensubiyet özelliklerine sahip olan kimlik kavramı da, tarihsel süreç içerisinde geleneksel, modern ve postmodern dönem olarak nitelendirilebilen geçiş aşamalarında meydana gelen sosyolojik, ekonomik ve kültürel birçok değişiklikten kaçınılmaz olarak etkilenmiştir. Modern döneme kadar olan neredeyse bin yıllık süreyi kapsayan geleneksel dönemde kimlik, soy ve kan birliği temeli üzerine şekillenmiş, aile bağları ve din çerçevesinde belirlenmiş, bireye toplum tarafından verilen daha durağan ve sabit özellikler sergileyen bir kavram olmuştur. Felsefi ve fikri altyapısını Aydınlanma düşüncesi ile onu önceleyen Rönesans ve Reform Hareketlerinin oluşturduğu modern döneme geçiş ile birlikte ise kimlik kavramına bilim ve bireysellik hâkim olmuş, insanın gelenekle olan bağlarının zayıflaması sonucunda kimliği oluşturan değerler tekillleşmeye ve bireyselleşmeye doğru yönelmeye başlamıştır. Günümüz tarihini de içine alan postmodern döneme geçildiğinde ise özellikle teknolojik ve bilişsel gelişmelere paralel olarak kimlik kavramı yeni bir çeşitlilik ve değişkenliği deneyimlemeye başlamıştır. Günümüzde toplumsal ve bireysel yaşamın her alanına sızan internet ve bilişim teknolojilerinin bir uzantısı olarak ortaya çıkan “yeni medya” olgusu, coğrafi sınırları kaldırarak bireylere çok çeşitli alanlarda kendilerini ifade etmek olanağı sağlamıştır. Geleneksel ve modern dönemlere ait sabit değerleri ortadan kaldırarak kültürel etkileşimi artıran postmodern dönem, küreselleşmenin de yoğun etkisiyle kimliğin değişken, akışkan, belirsiz ve bölünmüş özellikler sergilemesine neden olmuştur. Bu dönemde kimlikler, büyük ölçüde tercih edilebilir olgulara dönüştürülmüştür.

Postmodern dönemde, kimlik inşasında “anonimlik” temel bir özellik haline gelmiş, toplumsal statüsünden cinsiyetine, isminden kişisel özelliklerine kadar gizleme özgürlüğü elde eden bireyler, kendilerine kurgulanmış diğer bir deyişle sanal kimlikler edinerek değişken ve kolayca terk edilebilecek yapay toplumlarda yaşamaya başlamışlardır. Kimlik kavramına yeni aidiyetler sunan sanal ortamlarda oluşan kimlikler, zamanla içerisine girdikleri mekânların özelliklerini taşımaya başlayarak akışkan ve geçici bir hal almışlardır. Özellikle sosyal medya mecraları, kimlik inşasında sanal boyutuyla lokomotif olma görevi üstlenmiş, sosyal ağların bireyin gerçek yaşamda içinde bulunduğu toplumun sanal

versiyonu haline gelmesiyle birlikte bireyler de yaşamlarını anlamlandırma, kendilerini tanımlama ve gerçekleştirme gibi noktalarda bu ağ modellerinin kimlik özellikleriyle uyumlu sembolleri kullanarak hayatlarını şekillendirme yoluna gitmeye başlamışlardır.

Çalışmanın birinci bölümünde kimlik kavramının tarihsel arka planda nasıl bir dönüşüm geçirdiğine yer verilmiş, geleneksel dönemden postmodernizme kadar toplumsal yapı ile birlikte nasıl şekil aldığı açıklanmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise kimliğin postmodern dönem ile birlikte kazandığı “sanallık” özelliğine yönelik değerlendirmeler yapılmış, kimlik olgusunun iletişim teknolojilerinin uzantısı olarak “yeni medya” araçları tarafından nasıl bir moda dönüşürdüğü üzerinde durulmuştur. Buradan hareketle günümüzde bireylerin sistem tarafından biçilmiş ve hazır olarak sunulan kimlikleri benimsedikleri ve bu yolla tek tipleşmeye yönlendirilmiş yapay bir toplumun temelini attıkları tezi çeşitli örneklerle desteklenmiştir.

2. MODERNİZMDEN POSTMODERNİZME KİMLİĞİN DÖNÜŞÜMÜ

2.1. Kavramsal Olarak Kimlik

Genel olarak kişinin hayattaki misyonunu belirleyen ve kendini gerçekleştirme arzusunu, tutum ve davranışlarını, istek ve düşüncelerini kapsayan bir kavram olarak kimlik kavramı kökenini, Latince “aynı” anlamına gelen “idem” ve “tekrarlanarak” anlamına gelen “identidem” kelimelerinden almaktadır (Owens, 2006: 207). Özü itibariyle kişinin yaşama katılma biçimlerini ve toplumsal yaşam içerisinde nasıl konumlandığını ifade etmekle birlikte kimlik, Yıldız’a göre (2007: 9) bireylerin hem kültürel hem de sosyal konum ve statülerinin karşılığı olan, yaşam biçimlerini sembolize eden bir kapsamın alt başlığını oluşturmaktadır. Bilgin’e (2007: 78) göre kimlik, bireylerin kendilerini tanımlamaları ve diğer kişi ve gruplar arasında konumlaması anlamına gelmekteyken, Ergun’a (2000: 169) göre kimlik, aidiyet duygusuna atıf yaparak farklılıkları ortaya koyan bir kavram niteliği taşımaktadır. Kimliğin, birey için sağladığı ait olma tatmininin altını çizerek aynılık bilinci olarak kabul eden Parlak ise kimliği, “ben kimim?” ve “ne olacağım?” sorularına verilen cevapların tümü olarak tanımlamaktadır (Parlak, 2011: 461).

Bireylerin veya toplumların karakter özelliklerini, niteliklerini ve aidiyet hissettikleri dünyayı anlatmaya çalışan kimlik kavramı, temel olarak “mensubiyet” ve “ait olma” bileşenlerinden oluşmaktadır (Güleç, 1992: 14). Kimliğin temel bileşenlerinden biri olan aidiyet duygusu, bir yandan “biz” vurgusu yaparak ortak noktaları belirlerken, diğer yandan kimliğin var olabilmesi için gerekli olan “öteki”yi belirlemektedir (Karaduman, 2010: 2888). Zira kimlik var olmak için farklılığa ihtiyaç duymakla birlikte, kendi kesinliğini güven altına almak için söz konusu farklılığı ötekiliğe dönüştürmektedir (Connolly, 1995: 92-93). Dolayısıyla kimlik, kendisini ne olduğundan değil ne

olmadığından hareketle ortaya koyarak, aynı anda ait olunan ve ait olunmayan, hem benzer hem farklı olunan bir yeri, bir konumu, bir bağlamı tanımlamaktadır (Özdemir, 2010: 10).

Bir yandan bireyin yaşamında süregelen amaçları, düşünceleri, inançları ve yaşama biçimlerini kapsayan kimlik, diğer yandan bireyin toplumsal yaşam içerisindeki konumlanmasını kapsamaktadır. Diğer bir deyişle kimlik, hem tümüyle toplumsal hem de benzeri olmayan şekilde kişisel bir özellik arz etmektedir. Zira dereceleri değişse dahi kişinin kendisi tarafından oluşturulan ve/veya başkaları tarafından kişiye atfedilen göndermelerden kaynaklanmaktadır. Ayrıca kimlik, toplum içerisinde şekillenerek anlam kazanmakta, bu sayede makro ölçekte toplumsal bir kavram niteliği edinerek toplumları sosyal bağlamda sembolize etmektedir (Yıldız, 2007: 10). Dolayısıyla bireyler, kimliklerini kendi iç dinamiklerine ek olarak toplumun dinamiklerine göre de belirlemektedirler.

En temel düzeyde bireysel ve kolektif olarak iki boyutta incelenebilen kimlik kavramı, bireysel boyutuyla aile, toplumsal cinsiyet, sınıf, din, etnik köken, millet gibi çok yönlü ve sıklıkla durumsal özellikler taşıyan, kolektif boyutuyla durumsal olmaktan daha çok kapsayıcı bir özellik taşımaktadır (Smith, 2002: 193). Bunun yanı sıra bireysel kimliklerin farklı zamanlarda ve koşullara bağlı olarak önem dereceleri değişebilmekteyken kolektif düzeyde, bireylerin seçenek ve duyguları değil, kolektif bağın niteliği önemli olmaktadır. Diğer bir deyişle bireysel kimliklerin ancak kişiler arası ilişkiler kapsamında varlık kazanabilmesi gibi, kolektif kimliklerin oluşumu da gruplar arası ilişkiler kapsamında mümkün olmaktadır (Bilgin, 2007: 14). Özetle, kolektif kimlikte kişi içinde bulunduğu toplulukla özdeşleşmekte iken, bireysel kimlik kişinin kim olduğuna, sahip olduğu niteliklere ve konumuna ilişkin toplumsal ve duygusal algısına karşılık gelmektedir (Şimşek, 2002: 35).

Tarihsel süreçte toplumsal yapılanmaların geçirdiği evreler dikkate alındığında, kimlik kavramının da bu süreçte çeşitli dönüm noktaları yaşaması kaçınılmaz hale gelmiştir. Toplumların giderek karmaşıklaşması ve değişip gelişmesi, kimlik kavramını ifade eden temel parametrelerin de dönüşmesine neden olmuştur. Buna bağlı olarak kimlik kavramı, geleneksel, modern ve postmodern dönemlere geçiş aşamalarında yaşanan dönüşümlere bağlı olarak çeşitli özellikler sergilemektedir. Modern öncesi dönemde toplumun aidiyetleriyle şekillenerek toplum tarafından kişilere aktarılan kimlik, modernleşme ile birlikte bireysel aklın ürünü olarak bizzat kişiler tarafından belirlenmiştir. Postmodern döneme gelindiğinde ise kimlik geleneksel temellerini geride bırakmaya başlamış, daha parçalanmış, geçişken ve çoklu özellikler sergilemeye başlamıştır.

2.2. Tarihsel Süreçte Kimliğin Dönüşümü

Kimlik kavramının inşası, modern öncesi dönemlere kadar uzanmakla birlikte bir kriz olarak gündeme gelmesi modernleşme süreci ile paralel bir seyir izlemiştir. Diğer bir deyişle toplumsal yaşamda meydana gelen değişimlerle birlikte bireyselleşmenin ön plana çıkması, modernitenin

sorunsallaştırdığı ve kimliklerin farklı aidiyetler üzerinden yükselişe geçtiği bir süreci beraberinde getirmiştir (Kellner, 2001: 195; Gözübüyük Tamer, 2014: 87).

Geleneksel dönem olarak adlandırılan süreç Rönesans, Reform ve Aydınlanma çizgisinin bir uzantısı olarak şekillenen modernleşme dönemine kadar neredeyse bin yıllık bir süreci kapsamaktadır. Geleneksel dönemin toplumsal yapılanması soy ve kan birliği temeli üzerine şekillenmekle birlikte, toplumların yaşamını metafizik öğeler yönlendirmektedir (Akça, 2011: 4). Karakteristik özelliklerini aile bağları, gelenek ve görenekler, sınırlı bilgi, birincil ilişkilere bağlı etkileşim, dayanışma gibi unsurların oluşturduğu (Wagner, 1996: 253) bu dönemde kimlik katı, durağan ve sabitlemiş özellikler taşımaktadır (Armağan, 2013: 4). Bu dönemde kimlik kavramının din, töre, akrabalık ilişkileri gibi unsurların etkisi altında olması, bireylerin kendilerini daha çok üyesi oldukları din çerçevesinde tanımlamalarına yol açmakta, kimliklerini ve yaşam tarzlarını buna göre oluşturup sabitlemelerine neden olmaktadır (Şimşek, 2002: 31; Güven, 2015: 273). Diğer bir deyişle geleneksel dönem sınıf, ırk, cinsiyet gibi unsurlar bağlamında tutarlı ve bütüncül bir yapının varlığını kabul ettiğinden, kimliği verili ve daha statik bir konumda tanımlanmaktadır (Sarup, 1996: 14).

Özellikle 17. yüzyıldan itibaren şekillenen tabloda, kapitalizm ve endüstriyel gelişme ile birlikte gerek tarım toplumunun yerini sanayi toplumuna bırakmaya başlaması gerekse feodal üretim tarzı ve toplum yapısının geçerliliğini kaybetmesi, felsefi ve fikri altyapısını Aydınlanma düşüncesi ile onu önceleyen Rönesans ve Reform Hareketlerinin oluşturduğu modern döneme geçişi başlatmıştır.

Aydınlanma ile birlikte geleneksel toplum yapısının etkili unsuru olan metafizik anlayışın yerini bilimsel düşünce almış, aklın ön plana geçmesiyle geleneğe dayalı anlamlandırma mekanizmaları işlevini yitirmeye başlamıştır (Akça, 2011: 1). Akılcılığa ve bireyciliğe yönelik bakış açısının ağırlık kazanması ışığında yaşanan bilimsel gelişmeler ve keşiflerin yaratmış olduğu etki, ortaçağın din merkezli toplum yapısının dönüşerek yerini modern toplumlara bırakmasını sağlamıştır. Buna bağlı olarak kimlik kavramı da toplumsal yapı ile birlikte yapısal olarak yeni bir boyut kazanmıştır. Geleneksel toplumlarda bir bütünlük taşıyan kimlik kavramı, modern toplumlara gelindiğinde insanın gelenekle olan bağlarının zayıflaması sonucunda doğumla birlikte kazanılan verili bir unsur olmaktan çıkmış, kimliği oluşturan değerler tekilleşmeye ve bireyselleşmeye doğru yönelmeye başlamıştır.

Gelenek ile bağımlı koparan modern toplumlarda, katmanlardan oluşan sınıfların yerini tek bir ulus altında birleşen homojen ulus-devletler alırken, bireylerde de “yerleşik inanç yapılarından bağımsız bir şekilde kendi görüş ve ilgileriyle paralel olarak toplumu kurma, değiştirme veya ona karşı çıkma doğrultusunda bir eğilim ortaya çıkmıştır” (Dunn, 1998: 53). Geleneksel dönemde, mensubu olduğu topluluğa bağları nedeniyle diğer topluluk üyelerinden farklılaşma noktasında zorlanan bireyler, modern toplumda grup bağlarının zayıflaması ile birlikte kolektif değerlerini yitirmiş, kendisine verili olarak

kodlanmış tüm bu değerleri daha büyük bir toplumsal grup içerisinde diğer bir deyişle “ulus” çatısı altında eritmiştir (Bilgin, 1995: 59). Kolektif bellekten ve geçmişe yönelik sembollerden hareketle inşa edilen kolektif kimlik, modernizmin geçmişe ait sembol ve inançların yerine rasyonalizmi yerleştirerek evrensel bir insan modeli yaratması ile gücünü yitirmiştir. Dolayısıyla grup ve topluluğa ait olan değerler yerini toplum içindeki meslek, kurumsal yapı, ulus devlet gibi makro ölçekteki alanlara bırakmıştır. Modern dönem geleneksel dönemden farklı olarak her bireye, kendisini sahip olduğu kimlikle özdeşleştirebileceği roller, statüler ve meslekler vermiştir.

Kimliklerin ideolojik çerçevede homojen hale getirilerek yeniden üretildiği modern toplumlarda, modernizmin sahip olduğu ilkeler ve değerler kapsamında evrensel bir kimliğe sahip olan özneler oluşturmak amaçlanmaktadır. Bu dönemde kimlik, daha devingen, çok katlı ve yeniliklere açık bir hale gelmiştir (Girgin, 2018: 210). Bunun yanı sıra kimlik bu dönemden itibaren daha fazla yapı üzerinden temsil edilmeye başlanmış, her bir yapı kendisine benzemeyen bir diğerini “öteki” olarak ilan etmiştir. Bu nedenle modern dönemde bireyler, bir seçim ve tercih olarak kendilerini çoğu zaman öteki kimliği üzerinden tanımlama yoluna gitmişlerdir (Güven, 2015: 274).

Modern kapitalist düzende değişen üretim biçimleri ve iş bölümünün etkisiyle sürekli vurgulanan bireysellik olgusu, kimlik kavramının artık bireyler tarafından üretilmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Bu dönemde kendisini birçok farklı sosyal role adapte etmeye çalışan birey, toplumsal rolleri ve sorumlulukları arasında kalması nedeniyle iç çatışmaları ile mücadele sürecine girmiştir. Dolayısıyla kimliğin, yeni toplumsal yaşamın bireye yüklediği sorumluluklar, roller ve statüler çerçevesinde oluşturulması, bireylerin kimliği inşa edilecek bir unsur olmaktan ziyade aranarak bulunabilecek bir şey olarak algılamalarına neden olmuştur (Karaduman, 2010: 2890).

20. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde ise kapitalizmin içine girdiği krizin de etkisiyle modernizm düşüncesinin yerini, modern sonrasına ait bir kavram olarak kabul edilen postmodernizme bıraktığı görülmektedir. Bu süreçte bireylerin kendi tercihlerine bırakılan kimliklerin artık insanların aidiyet ve ihtiyaçlarına tam anlamıyla cevap veremediği, modern değerleri oluşturan tüm öğelerin eleştirel ve negatif bir gözle sorgulanmaya başlandığı görülmektedir. Bu sorgulama evresinin sonucunda ise modernizme ait bütüncül, nesnel, evrensel, rasyonel, pozitivist ve mutlak bakış açısı yerini çoğulcu, yerelliği, belirsizliği, bölünmüşlüğü ve mutlak doğrudan ziyade farklı yorumların varlığını benimseyen postmodern döneme bırakmıştır.

Geleneksel toplumda kendi ailesinin veya grubunun doğal üyesi olmasından dolayı toplumsal kimliği kendisine hazır olarak sunulan bireyin, modern dönemde söz konusu bağlarından arındırılması sonrasında ortaya çıkan kimlik krizi bireycilikle ikame edilmeye çalışılmış, postmodernizm süreciyle birlikte ise kimlikler büyük ölçüde tercih edilebilir olgulara dönüştürülmüştür. Fakat özgür bireyin

tercihine sunulmuş olan kimlik anlayışı da yaşanan krizin mutlak çözümü olamamıştır. Zira dönem itibariyle üstten evrensel kimliklerin tercihinin yönelik küresel baskılar, alttan geleneksel kimlikleri görünür kılmaya yönelik yerel baskılar yeni bir karmaşa durumunun ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Dalbay ve Avcı, 2018: 23).

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmenin etkili olduğu bu dönemde, sanayi toplumu bilgi toplumuna evrilmiş, bu yeni toplum yapısı sanayi sonrası toplum, geç kapitalizm gibi adlandırmalarla dolaşıma girmiştir (Kırılmaz ve Ayparçası, 2016: 43) Diğer yandan dünyadaki birbirinden bağımsız özelliklere sahip toplumlar, devletler ve ülkeler arasında artan karşılıklı bağımlılık, dünyanın küresel bir köy hâline gelmesi, toplumlar arası olağanüstü bir etkileşim ve entegrasyon süreci olan küreselleşme, kapitalizmin gelişim evresinin en son geldiği süreci, hukuksal olarak olmasa da sanal olarak ve fiili anlamda sınırların kalkmasını ifade eden bir kavram olarak bu dönemde etkili unsurların başında gelmektedir. Aynı zamanda küreselleşme olayların, olguların, beğenilerin, kişilerin, kurumların ve daha birçok şeyin yeniden yorumlanmasını beraberinde getirmiştir (Parlak, 2011: 273-274). Dolayısıyla küreselleşmenin de yoğun etkisi altında olan postmodern dönemde, modern dönemin aksine toplumsal yaşamın merkezine büyük anlatılarla oluşturulan bir kimlik kavramı yerine daha esnek ve kaygan temeller üzerinde şekillenen (Güven, 2015: 266), daha kolay elde edilebilir, değişken, parçalanmış ve çoğul özellikler taşıyan kimlik kavramı yerleştirilmiştir. Sürekli olarak değişkenlik gösteren koşullara göre kimliğini sürekli yeniden inşa etmek durumunda olan bireyler için kimlik, adeta giysi değiştirmekle eş değer şekilde giyilebilen ve çıkarılabilen bir yapıdan oluşmaktadır (Aşkın, 2007: 216; Girgin, 2018: 204). Kellner 'e göre (2001: 211) bu dönemde kimlik, ulaşılması gereken bir hedef olmaktan uzak, sadece bir süreliğine eşlik edilen ve sonrasında terk edilen bir yol arkadaşı niteliği taşımaktadır. Buna bağlı olarak Kellner, postmodern dönemde kimliği oluşturan ana unsuru “muğlaklık” olarak tanımlamaktadır.

Toplumun hızla geliştiği ve toplumsal örgütlenmelerin temelinde bilgi ve teknolojinin yer almaya başladığı bu dönemde, insanlar arasında bilgi benzerliği ve iletişim alanında ortaya çıkan gelişmelere bağlı olarak farklı insanların aynı kodları kullanabilmesi gibi imkânlar gündeme gelmiştir (Çağlar, 2008: 382). Küreselleşmenin uzantılarından birisi olarak iletişim ve bilişim sistemlerinde yaşanan gelişmeler, “yeni medya” olarak adlandırılan olguyu hayata geçirmiş, sabit ve durağan kimlik yapılarını dönüştürerek onlara akışkanlık kazandırmıştır. Küreselleşme süreci ve çıktıları, dünyanın her yerini bireyler için ulaşılabilir kılmış, sesini daha önce duyuramamış veya temsil imkânı yakalayamamış birçok kültür, bölge ve görüş bilgisayar ağları vasıtasıyla her yere ve herkese ulaşmaya başlamıştır.

Modern dönemde bireylerin mesleği, kamusal ya da ailevi işlevi etrafında oluşturulan kimliğin konumu, postmodern dönemde görünüşler, imajlar ve tüketimi temel alan boş zaman faaliyetleri

çerçevesinde oluşturulmaya başlanmıştır. Diğer bir deyişle, modern kimlik bireylerin meslek, aile, politik özdeşmeler gibi kim olduğuna yönelik temel göstergelerle ilgilenirken, postmodern kimlik rol yapmak ve imaj oluşturmak suretiyle adeta bir sahnede oyun karakterlerini canlandırır şekilde yapılandırılmaktadır (Kellner, 2001: 207). Dolayısıyla postmodern kimlik özünde sadece bir yanılsama özelliği taşımaktadır. Zira postmodern döneme hâkim olan tüketim kültürü bireylerin kendilerine ait sabit bir kimlik ve kültür edinmelerinin önündeki en büyük engeli oluşturmakla birlikte (Baudrillard, 1998), internet ağları üzerinden şekillenen bir iletişim sisteminde bireyler çeşitli kurgular üzerinden kimliklerini yaratma veya var olan kimlikleri kendilerine mal etme eğiliminde olmaktadır. Söz konusu belirsizlik ortamına bağlı olarak ise çok sayıda kimlik hızlı bir şekilde üretilmekte ve aynı hızla tüketilmekte, online görünmezlik olgusu kimliği bölünmüş ve akışkan hale getirmektedir. Postmodern kimliğin çoğulculuk ve çeşitlilik anlayışına yaptığı vurgunun temeli tam olarak buradan kaynaklanmaktadır (Karaduman, 2010: 2895).

Postmodern dönemle birlikte yaşam stilleri ve kimlik yapıları tüketim odaklı inşa edilmeye başlanmış, internetin hayatlara sirayet etmesi ile bireyler iletişimde buldukları “ötekinin” gerek biyolojik gerekse toplumsal varlığını, sesini, görüntüsünü kısaca bireysel tarihini dikkate almaksızın kimliklerini inşa etmeye çalışmışlardır (Timisi, 2003: 172). Dolayısıyla bu dönemde kimlik inşasına anonimlik temel olma özelliği kazanmış, toplumsal statüsünden cinsiyetine, isminden kişisel özelliklerine kadar gizleme özgürlüğü elde eden bireyler, kendilerine kurgulanmış diğer bir deyişle sanal kimlikler edinerek değişken ve kolayca terk edilebilecek yapay toplumlarda yaşamaya başlamışlardır.

3. İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN BİR UZANTISI OLARAK YENİ MEDYA VE SANAL KİMLİKLER

Küreselleşmenin bir uzantısı olarak iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişim sonrasında hayatın her alanına sızan internet, günümüzde yeni medya araçlarını yaratarak insan iletişimini neredeyse öngörülemez şekilde çeşitlendirmiştir. Radyo, televizyon gibi tek taraflı iletişim modelini temel alan geleneksel iletişim araçlarının aksine bireye kendisini ifade etme imkânı veren yeni medya araçları, sunmuş olduğu paylaşım ağları sayesinde coğrafi sınırlara bağlı kalmaksızın kesintisiz iletişim için gerekli alt yapıyı mümkün kılmıştır. Söz konusu etki, geleneksel ve modern toplumlarda sabit şekilde seyreden tüm değerleri hareketlendirip kültürler arası etkileşimi kolaylaştırmış, toplumsal yapılarla birlikte bu yapıları temel alarak kendisini var eden kimlik anlayışının dönüşümüne de ivme kazandırmıştır. Özellikle 21. yüzyıl ile birlikte tüm kültürlerin temsili, yeni medya düzeninin oluşturmuş olduğu kodlarla gerçekleştirilmeye başlanmış, bireyler kendilerini ifade edebilmek için sosyal medya mecralarını kullanma yoluna gitmişlerdir. Bu kapsamda bireylerin sosyal mecralarda paylaştıkları her şey, kimliklerinin inşası adına kullandıkları birer araç haline almıştır (Girgin, 2018: 204). Dolayısıyla

internet seçilebilen, oynanabilen, değiştirilebilen veya verili olarak ele alınabilen yeni kimliklerin, diğer bir deyişle sanal kimliklerin inşa edildiği bir alan ortaya çıkarmış, bireylerin bedenlerine “sanal bir deri” giydirilmesine neden olmuştur.

3.1. Yeni Medyanın Kimlik Üzerine Etkileri: Sanal Kimlikler

Küreselleşmenin hız kazanması ve bilgi iletişim teknolojilerinin önem kazanmasıyla internet, küresel sistemin kültürel mecrası haline gelmiştir (Karaduman, 2010: 2892). İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte dilimize yerleşen sanal kimlik kavramı, bireyin gerçek yaşamda sahip olduğu kimlik yapılandırmasının sanal dünyanın dinamiklerine göre yeniden şekillendirilmesi ile ortaya çıkmıştır (Dursun ve Barut, 2017: 535). Fiziki bütün unsurları bünyesinde eriterek bedensizleştiren sanal kimlik, bu özelliğiyle özel ve kamusal alan sınırlarını da belirsizleştiren bir kavram niteliği taşımaktadır (Arslan ve Uysal, 2017: 30). Bunun yanı sıra zaman ve mekân anlayışı taşımayan sanal kimlik kavramı, dil, din, ırk gibi seçimlerde de bireylere sınırsız seçim hakkı tanımaktadır. Dolayısıyla var olan yerine, var olması gerekeni yansıtan sanal kimlikler, idealize edilmiş kimlikleri oluşturmaktadır (İsmayılzade, 2017: 228). Bireylerin gerçek yaşamlarına ait kimliklerine özgü bilgilerini saklayabilmelerini ve toplumsal açıdan kabul göreceklere inandıkları bir kılıfa girebilmelerini sağlayan sanal kimlikler, sosyal hayatlarında ve gerçek ilişkilerde başarı elde edemeyen bireylere sanal ortamda ulaşabilecekleri bir başarı vadetmektedir. Diğer bir deyişle bireyler, sanal dünyada bir yandan gerçek dünyada bastırılmış olarak hissettikleri gerçek kimliklerini diğer yandan sanal dünyaya özgü yeni kimlikleri deneyimleme imkânı bulmaktadırlar.

İnternetin etkileşimli bir özellik kazanmasıyla günümüzde sanal kimlikler için en uygun ortamları oluşturan yeni medya çatısı altındaki sosyal ağlar³¹, sanal kimliklerin yarattığı gizlilik ve anonimleşme durumunu destekleyerek bireylere özgür olmalarını sağlayan ortamlar sunmaktadır. Buna bağlı olarak bireyler kusursuz olduğuna inandıkları sanal kimlikler edinmekte, sosyal ağlara üye olarak sanal ortamlara aidiyet geliştirmektedirler (Dursun ve Barut, 2017: 535). Kimlik kavramına yeni aidiyetler sunan sanal ortamlarda oluşan kimlikler ise zamanla içerisine girdikleri mekânların özelliklerini taşımaya başlayarak akışkan ve geçici bir hal almaktadırlar. Diğer bir deyişle kimlik inşasının gerçekleşmesinde sanal boyutuyla rol oynayan sosyal medya, postmodern öznenin kendini tanımlamaya dönük ihtiyacına cevap veren araçlar olarak kullanılmaktadır. Sosyal ağların, bireyin gerçek yaşamda içinde bulunduğu toplumun sanal versiyonu haline gelmesiyle birlikte bireyler de yaşamlarını anlamlandırma, kendilerini tanımlama ve gerçekleştirme gibi noktalarda bu ağ modellerinin kimlik özellikleriyle uyumlu sembolleri kullanarak hayatlarını şekillendirme yoluna gitmeye başlamışlardır.

---

³¹ Sosyal ağ kavramı genellikle bir tanımlama olarak kullanılmasına karşın, günümüzde daha çok Twitter, Facebook, Instagram gibi milyonlarca kullanıcısı bulunan mecraları ifade etmektedir.

Görsel, işitsel veya yazılı olarak yaptıkları paylaşımlarla sanal kimliklerini diğer kullanıcılara sunan bireylerin, aldıkları her “beğeniyi” daha fazla toplumsal kabul olarak benimsemesi, kişisel kimliklerinin birçok bileşenini sosyal ağların üstü kapalı kurallarına göre düzenlemelerine neden olmaktadır. Onay alma gereksinimini gittikçe daha fazla hisseden bireyler, hedeflerinden arzularına, özelemlerinden mutluluklarına kadar birçok duyguyu adeta bir sözleşmeye uyarcasına idealize edilmiş kalıplar çerçevesinde sunmaya gönüllü olmaktadır. Bu durum ise bireylerin, sosyalleşme perdesi arkasında tek tipleşmeye yönlendirilmiş yapay bir toplumun üyeleri olmalarına neden olmaktadır.

3.2. Sanal Kimliklerin Toplumsal Boyutu

Günümüzde yeni medya çatısı altında özellikle sosyal medya mecralarının yoğun kullanımı kimlik inşa sürecinde olumlu ve olumsuz birtakım etkilerin oluşmasına neden olmaktadır. Zira bireyler için zaman ve mekân sınırlılığını ortadan kaldıran internet, iletişimin boyutunu değiştirmekle kalmamış, birey ve grup kimliklerinin oluşumunu sosyal mecralara taşımıştır (Girgin, 2018: 215). Zamansal ve uzamsal boyutlarda meydana gelen değişiklikler, modern döneme ait yerleşik değerleri dönüştürmüş, bu dönüşüm ise toplumları yeni ilişki biçimlerine açık hale getirmiştir. Bireylerin öngörülemeyen ve çok çeşitli yeni etkileşim alanlarına yönelik, yine birden fazla farklı aidiyet geliştirmesine neden olan söz konusu dönüşümler (Önür, 2007: 197-198), bireylerin bir yere veya gruba ait olma duygusunu ancak yapay bir şekilde tatmin edebilmektedir.

Sanal ortamın anomik yapısı çok sayıda farklı kimliğin hızlı bir şekilde üretilerek aynı hızda tüketilmesine neden olmakta, bu ortamda bireyler sürekli olarak kendilerine uygun olabilecek kimlikleri inşa etmeye veya biçilmiş hazır sunulan kimlikleri kendilerine mal etmeye çalışmaktadırlar. Bu durum bireyleri ahlaki değerlerden uzaklaştırmakla birlikte, bireylerin yüzlerine takabilecekleri sayısız maskenin varlığı (Gürhani, 2004: 5) ve oluşturulan belirsizlik ortamı, kendisini ifade etmeye çalışan bireylerin beklenilenin aksine kimliksizleştirilmesi riskini beraberinde getirmektedir. Zira sanal kimliklerin sunmuş olduğu görünmezlik imkânı, kimlik kavramına bölünmüş ve geçici olma özelliği kazandırmıştır. Dursun ve Barut’a göre (2017: 535) çevrimiçi görünmezliğin vermiş olduğu güven ile bireyin kendisine farklı bir yaşam süreci ve farklı bir karakter sunabilmesi, gerçek hayatta toplumsal düzenin oluşturduğu ahlaki kurallara aykırı davranışların daha kolay ortaya çıkabilmesine neden olmaktadır.

Bireylerin herhangi bir anlam taşımayan sanal kimlikler yaratarak görünür olma çabası ile oluşturdukları yapay toplum, gerçeklik yerine görüntülerin önem taşıdığı, samimiyet ve duygudan uzak ilişkilerin ağırlıkta olduğu bir toplumdur. Debord’un gösteri toplumu olarak ifade ettiği bu toplumda teknoloji bireyleri yabancılaştırmış, sadece gösteri yapan kuklalara dönüştürmüştür (Debord, 2006: 41). İletişimin kurgulanmış kimlikler üzerinden yapılması, bu kimliklerin belirsiz ve akışkan özelliklere

sahip olması ve bu özelliklerin kullanıcıya seçim hakkı olarak sunulması veya bizzat kullanıcı tarafından kendi kimliğine eklenmesi, geleneksel ve modern çağda verili olarak bireye aktarılan kimlik kavramından önemli oranda farklılaşmaktadır. Niedzwiecki'ye göre (2011: 53), akışkanlıklar çağında doğumdan evliliğe, çocuk sahibi olmaktan ölüme kadar insan hayatının tanımlanıp belirlendiği sosyal katmanlar ve beklentiler içine doğulmamış olması bu farklılaşmanın başlıca nedenleri arasında yer almaktadır. İnsanların başkalarına sundukları sanal kimlikleri, diğer bir deyişle performansları toplumun onay verdiği değerleri temsil etmektedir (Goffman, 2009). Zira bireylerin sosyal ağlar ile kendisini ifade etme çabasının ardında yer alan ilk nedenlerden birisi beğenilme isteği olmaktadır. Daima olumlu bir kimlik algısıyla toplum içerisinde görünür olmak isteyen bireyler, bu amaç doğrultusunda tüm olumsuz özelliklerini grup dışına atmaktadır. Bu durum ise bireylerin git gide kendisi olmaktan çıkarak, sistemin var ettiği kalıp ve moda kimliklere bürünmesine yol açmaktadır. Castells'e göre (2006, 534), böylece kaynağı geleneksel yapılar olan meşrulaştırıcı kimliklerin dayanakları eritilmekte, diğer bir deyişle anlamlı bir toplumsal sistemin temel yapı taşı olarak nitelendirilebilen ortak kimliklerin eritilme süreci tamamlanmaktadır. Dolayısıyla postmodern evrene uygun şekilde, kolektif unsurlara bağlanmayı mümkün kılan değişmez aidiyet ve mensubiyet duyguları tamamen törpülenmiş olmaktadır.

Sosyal ağlar üzerinden bir profil oluşturan bireyler isim, yaş, eğitim, ilişki durumu, ilgilendikleri alanlar, hobiler vb. gibi bilgileri bir araya getirerek kişisel vitrinini oluşturmakta, gitmiş oldukları mekanların dizaynından henüz yememiş oldukları yemeklere, doğum günlerinden, evlilik ve nişan törenlerine kadar yaşam alanlarına dair daha birçok detayı diğer kullanıcılarla paylaşmaktadırlar. Tüm bu paylaşımların çevreleri tarafından beğenilmesi ile öz doyum ve daha fazla görünürlüğe ulaşmak isteyen bireyler, sistem dışında kalmamak amacıyla adeta sistemin bir dışlisi gibi hareket ederek kimliklerini bir ürün gibi pazarlamaya başlamaktadırlar. Buna bağlı olarak dünyanın değişik yerlerinde yaşayan birçok insanın, birbirlerini tanınamalarına rağmen bir örnek temalarla paylaşım yaptıkları mekanikleşmiş bir tablo ortaya çıkmaktadır. Söz gelimi anneler çocuklarını aynı cümle kalıpları ile severken, doğum günleri aynı tarz kutlama törenleri ile kutlanmaktadır. Nişan ve düğün törenleri ise sosyal ağlarda sergilenmek amacıyla daha çok beğeni alacağı kanıtlanmış ritüeller sıralanarak ve mekânlar oluşturularak gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Sosyal aktivitelerin gerçekleştirilmesinde ise bireyler, öncelikle sanal vitrinlerinde sergileyebilecekleri özelliklere sahip mekânları tercih etmeye eğilimli hale gelmişlerdir. Kısacası bireyler özgünlüklerini kaybetmiş, gerçek hayatlarını sanal kimliklerinin bir yansıması haline getirmeye başlamışlardır.

Dolayısıyla profil özellikleriyle oluşturulan ve zaman içinde paylaşılan içeriklerle derinleşen kimlikler, ilk başta her ne kadar bireyin tekelindeymiş ve bu oluşum sürecinde birey özgürmüş gibi gözükse de bu süreçte zamanla farkında olmaksızın yönetilmektedirler. Sosyal ağlar özellikleri ve sundukları imkânlarla zaten bireyi bir yönlendirme ve sınırlama eyleminde bulunmaktadır. Diğer bir

deyişle bireyin kimlik oluşturma sürecindeki özgürlüğünün sınırları aslında önceden belirlenmiştir. İdealize edilmiş ve bedenden kopmuş kimlikler özgürlük hissi verilmiş bir tutsaklık altında oluşturulduğu gibi, yaşamlarına devam ettikleri müddetçe de gözetim altında tutulmaktadır (Toksöz Bakıroğlu, 2013: 6). Yani psikolojik arka planında sürekli bir beğenilme isteği duyan bireylerin kimliklerini sosyal ağlar aracılığıyla sunuyor olduklarını düşünmeleri bir illüzyondan başka bir şey değildir (Girgin, 2018: 220).

Postmodern evrende bireyler kendi yansımalarını neredeyse kaybetmiş, bu yüzden niceliğin sayısını artırmaya çalışarak sanal görünümünün ardının boş olmadığını kanıtlama çabası içerisine girmişlerdir. Buna bağlı olarak bireyler, günlük hayatlarında yaşadıkları en sıradan ve basit anları dahi çok yüksek bir haz ve mutluluk göstergesi olarak sosyal ağlarda sunma yarışına girmişlerdir. Burada amaç gerçekte yaşanan mutsuzluğun üzerini örtmek, diğer kullanıcılardan saklayarak sanal kimliklerin meşruluğunu güçlendirmektir (Uzundumlu, 2015: 107). Kellner'in de ifade ettiği gibi her şeyin aşırı şekilde fenomenler haline geldiği postmodern döneme kendisini kaptıran bireylerin kimlikleri parçalanmış ve bağlantısızlaşmıştır. Artık herhangi bir kaynağa bağlı kalamayan benlik algısı derinliğini ve tutarlılığını yitirmiştir (Kellner, 2001: 190).³² Dolayısıyla bireyler, insani değer yargılarından giderek uzaklaşan yapay bir topluma yönelik aidiyet geliştirmekte, birbirinin kopyası kişilikler haline gelmektedir.

4. SONUÇ

Postmodern dönem ile birlikte kimliğin geleneksel bağları ile ilişkileri koparılmış, kimliğin büyük ölçüde geniş toplumsal grupların üyeliğine dayanan, sınıf, aile veya milliyete bağlı kapsayıcı özelliğinden uzaklaşmıştır. İstikrarlı ve durağan yapısını kaybeden kimlik, küreselleşme ve bilgi çağının etkisiyle çok yönlü, değişken ve akışkan bir özellik kazanmıştır. İnternet ile birlikte etkileşim olgusundaki hızlı değişim, sosyal ağların gündelik yaşam pratiklerine dönüşmesini beraberinde getirmiş, kimliğin dönüşümünde ise temel yol ayrımlarından birini oluşturmuştur.

İletişim teknolojilerindeki gelişim bir yandan zaman ve mekân kavramlarının dönüşmesine yol açarken diğer yandan kaçınılmaz olarak kimlik inşasının da önemli etkenlerinden biri haline gelmiştir. Sunduğu özelliklere bağlı olarak, idealize edilmiş, yaşanılandan ziyade yaşanılmaması hayal edilen birden fazla ve farklı kimliklerin oluşumuna yol açan sosyal ağlar, gerçeklikten uzak ve sanal kimliklerle yaşayan bireyler yaratmıştır. Sosyalleşme ve toplumsal kabul seviyesini, sosyal medyada aldığı

---

³²Bekirođlu ve Hülür'ün sık kullanılan sosyal mecralardan birisi olan Facebook kullanımına yönelik yapmış oldukları bir araştırmaya göre, sosyal medyada arkadaş sayısı fazla olan ve daha fazla vakit geçiren bireylerin, gerçek dünya ile sanal dünya arasında yaşadıkları bölünmüşlük hissi daha fazla olmaktadır. Bu bireyler aynı zamanda benlik saygıları zayıf, gerçek hayatlarında kişilerarası iletişim kurmakta yetersiz ve pasif davranışlar sergileyen bireylerdir (Bekiroğlu ve Hülür, 2016).

beğenilerin sayısı ile ölçmeye başlayan bireyler, kabul görme ve ait olma ihtiyaçlarını karşılama amacıyla çoğu zaman farkında bile olmadan, sistem tarafından belirlenen sanal dünyanın kurallarına, gereklerine ve beklentilerine göre yaşamaya başlamışlardır. Sanal ve gerçek olan arasında sıkışan bireyler, kurgulanmış kimlikler üzerinden gerçekleştirdikleri sosyalleşme eylemi ile yapay bir toplumun oluşturulması sorunsalını da hayata geçirmektedirler. Gerçeklik yerine görüntülerin önem taşıdığı, samimiyet ve duygudan uzak ilişkilerin ağırlıkta olduğu söz konusu yapay toplumların içerisinde bireyler, birden fazla gruba farklı kimliklerle ait olmaya çabalayarak mensubiyet ihtiyacını gerçek anlamda tatmin etmekten uzaklaşmakta, özgünlüklerini kaybederek bir örnekleşmekte, diğer bir deyişle temelde kimliksizleşmeye doğru hızla ilerlemektedir.

KAYNAKÇA

- Akça, G. (2011) “Modernden Postmoderne Kültür ve Kimlik”. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(15): 1-24.
- Akçay Bekiroğlu, H. ve Hülür, A. B. (2016) “Üniversite Öğrencilerinin Facebook Kullanımı ve Dijital Şizofreni Üzerine Bir Araştırma”. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, (14): 146-175.
- Armağan, A. (2013) “Kimlik Yapılarında Değişim Ve Sanallaşan Kimlik Sunumları: Öğrenciler Üzerinde Bir Araştırma”, Akademik Bakış Dergisi, (37): 1-20.
- Arslan, C. ve Uysal, U. (2017) “Sanal Kimlik Ve Sanallaştırılmış Beden Kimliği Sarmalında Kadın: Olga Flor’un “Sarıya Bürünmüş Ben” Adlı Blog-Romanı”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10(48): 29-42.
- Aşkın, M. (2007) “Kimlik ve Giydirilmiş Kimlikler”. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(2): 213-220.
- Baudrillard, J. (1998) “Tüketim Toplumu”, H. Deliceçaylı ve F. Keskin (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bilgin, N. (1995) “Kollektif Kimlik Evrenselcilik Farklılık Geriliminde”. Ankara: Sistem Yayınları.
- Bilgin, N. (2007) “Kimlik İnşası”, İzmir: Aşına Kitaplar.
- Binark, M. (2001) “Kadının Sesi Radyo Programı ve Kimliği Konumlandırma Stratejisi”, Toplumbilim Dergisi, (14): 75-90.
- Castells, M. (2006) “Kimliğin Gücü”. E. Kılıç (Çev.), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Connolly, W. E. (1995) “Kimlik ve Farklılık -Siyasetin Açmazlarına Dair Demokratik Çözüm Önerileri”, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Çağlar, N. (2008) "Postmodern Anlayışta Siyaset ve Kimlik". Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(3): 369-386.
- Dalbay, R. S. ve Avcı, N. (2018) "Kimlik İnşasına İlişkin Temel Yaklaşımlar ve Bu Yaklaşımların Türkiye'ye Yansımaları", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23(1): 17-39.
- Debord, G. (2006) "Gösteri Toplumu". İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Dunn, G. R. (1998) "Identity Crises: A Social Critique of Postmodernity". Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Ergun, D. (2000) "Kimlikler Kıskaçında Ulusal Kişilik". Ankara: İmge Yayınları.
- Girgin, Ü. H. (2018) "Gelenekten Postmoderne Kimlik İnşa Süreci Ve Yeni Medya: Facebook Örneği". Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi, 3(5): 202-230.
- Goffman, E. (2009) "Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu", İstanbul: Metis Yayınları.
- Gözübüyük Tamer, M . (2014) "Kimlik/lerin Seyrine Bir Keşif", Folklor/Edebiyat Dergisi, 20(77): 83-99.
- Güleç, C. (1992) "Türkiye'de Kültürel Kimlik Krizi". Ankara: V Yayınları.
- Gürhani, N. (2004) "On-Line (Çevrimiçi) Toplumun Doğuşu" <http://kirpi.fisek.com.tr/index.php?metinno=diger/20050315135147.txt> (Erişim Tarihi: 20.10.2019).
- Güven, S. (2015) "Postmodern Kimliklerin Kurulumu". Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 9(1): 266-286.
- İsmayılzada, L. (2017) "Sanal Dünyada Sanal Dönüşüm", Yeni Medya Elektronik Dergi, 1(3): 227-236.
- Karaduman, S. (2010) "Modernizmden Postmodernizme Kimliğin Yapısal Dönüşümü", Yaşar Üniversitesi Dergisi, 17(5) 2886-2899.
- Kellner, D. (2001) "Popüler Kültür ve Postmodern Kimliklerin İnşası", G. Seçkin (Çev.), Doğu Batı Düşüncesi Dergisi, 4(15): 187-219.
- Kırılmaz, H. ve Ayparçası, F. (2016) "Modernizm ve Postmodernizm Süreçlerinin Tüketim Kültürüne Yansımaları", İnsan ve İnsan Dergisi, 3(8): 32-58.
- Niedzevicki, H. (2011) "Ben Özelim: Bireylik Nasıl Yeni Konformizm Haline Geldi", İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Parlak, B. (2011) "Kamu Yönetimi Sözlüğü", Bursa: MKM Yayıncılık.

ICOAEF VI International Conference on Applied Economics and Finance

& EXTENDED WITH SOCIAL SCIENCES

November 16-17, 2019 / Burhaniye / Balıkesir (Turkey)

- Owens, T. J. (2006) "Self and Identity", (der., J. Delamater), Handbook of Social Psychology içinde: 205-232, New York: Springer.
- Önür, N. (2007) "Dijital Bölünme ve Gençlik: Bilgi Toplumunun Sınırlarında Erişilen Toplumsallık". Sosyoloji Dergisi, (17): 195-233.
- Özdemir, E. (2010) "Kimlik Kavramı ve Teorik Yaklaşımlar". Eğitim Bilim Toplum Dergisi, 8(32): 9-29.
- Sarup, M. (1996) "Identity, Culture and the Post-modern World", Athens: The University of Georgia Press.
- Smith, A. (2002). "Küresel Çağda Milletler ve Milliyetçilik", D. Kömürcü (Çev.), İstanbul: Everest Yayınları.
- Şimşek, S. (2002) "Günümüzün Kimlik Sorunu ve Bu Sorunun Yaşandığı Temel Çatışma Eksenleri", Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(3): 29-39.
- Timisi, N. (2003) "Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi", Ankara: Dost Kitabevi.
- Tokgöz Bakıroğlu, C. (2013) "Sosyalleşme ve Kimlik İnşası Ekseninde Sosyal Paylaşım Ağları". <https://ab.org.tr/ab13/bildiri/228.pdf> (Erişim Tarihi: 24.10.2019).
- Uzundumlu, Ö. (2015) "Bir İletişim Formu Olarak Sosyal Medyada Fotoğraf Paylaşımı: Selfie Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Wagner, P. (1996) "Modernliğin Sosyolojisi Özgürlük ve Cezalandırma", M. Küçük (Çev.), İstanbul: Sarmal Yayınları.
- Yıldız, S. (2007) "Kimlik ve Ulusal Kimlik Kavramlarının Toplumsal Niteliği", Milli Folklor Dergisi. (74): 9-16.